

Ing. Ivan Houdek a Liptovské múzeum

Viera Kunová

Mgr. Viera Kunová
Liptovské múzeum v Ružomberku
Námestie Š. N. Hýroša 10
034 50 Ružomberok
email: viera.kunova@liptovskemuzeum.sk

Muzeológia a kultúrne dedičstvo, 2016, 4:1:97-107

Ing. Ivan Houdek and the Liptov Museum in Ružomberok

In this paper, we shed light on the many contributions of Ivan Houdek to the Liptov Museum in Ružomberok on the occasion of this multiple jubilee year: the museum's 100th anniversary, the 25th anniversary of its most prominent collection, the Museum of the Liptov village in Pribylina, as well as the 130th anniversary of Houdek's birth and the 30th anniversary of his death. We take this opportunity to highlight Houdek's involvement in shaping the museum into the high-caliber research institution it is now and his extensive list of publications, focusing on those with direct connection to Liptov.

Key words: history of Liptov, development of architecture in Liptov, economic history of Liptov, exploration of the Tatras

Ružomerský rodák, chemický inžinier Ivan Houdek¹ sa svojou rozsiahlou bádateľskou a publicistickou aktivitou zaradil k ľudom, čo vlastnou prácou pomáhali iným spoznávať Liptov z rôznych stránok jeho vývoja. Venoval pozornosť odhaľovaniu tajomstiev prírodného aj historického vývoja Liptova, bádal v oblasti vývoja využívania bohatých prírodných zdrojov tohto kraja, zaoberal sa jeho architektonickými dominantami. S Liptovom zostal v úzkom spojení po celý svoj plodný život.

Narodil sa 13. januára 1887 v rodine Ruženy Makovickej a Jozefa Houdeka.² Prostredníctvom o desať rokov staršieho brata Fedora sa od ranej mladosti stretával s názormi, pulzujúcimi medzi dorastajúcou mladou generáciou slovenskej inteligencie, uvažoval nad nimi a postupne ich prijímal za svoje. Osobné kontakty s Fedorovými priateľmi a spolužiakmi udržiaval po celý život.

¹ Ing. Ivan Houdek vo všetkých publikačných výstupoch aj v bežnej korešpondencii dôsledne uvádzal inžiniersky titul pred svojim menom, aj v prípade, keď na označenie autorstva používal skratku. S plnou úctou k autorovi a jeho osobnosti sme sa rozhodli v tejto práci titul Ing. pred menom Ivana Houdeka nepoužívať. Viedla nás k tomu snaha o prehľadnosť a zrozumiteľnosť textu.

² Ružomerská rodina Makovických aktivitami svojich príslušníkov prispievala k tomu, že Ružomberok sa v poslednej štvrtine 19. storočia opäť stával významným hospodárskym a kultúrnym centrom. Bratia Daniel a Peter Makovickí stáli v čele úsilia o vznik a rozvoj podnikov, za ktorými stál združený slovenský kapitál. Už v roku 1879 takto založili Ružomerský účastinársky úverkový spolok. Získané prostriedky investovali do rozvoja starších podnikov, ale stáli aj pri zrode prvého podniku na výrobu drevoziny v roku 1882. (Podľa: SVRČEK, Peter et al. *Ružomberok. Monografia mesta*. 1.vyd. Banská Bystrica : Štúdio HARMONY, s.r.o, 2009. s. 156. ISBN 978 – 80 – 89151 – 22 – 6) Medzi zakladajúcimi členmi Liptovskej muzeálnej spoločnosti v Ružomberku, priamej predchodkyne Liptovského múzea, figuruje meno Vladimíra Makovického, Peter Makovický bol ustanovujúcim valným zhromaždením 12.2.1912 zvolený za podpredsedu Liptovskej muzeálnej spoločnosti v Ružomberku. (Podľa: KÚRTI, Július. *Pätnásť rokov Liptovského múzea*. s. 4.) Ružena Makovická, dcéra Daniela Makovického sa v roku 1875 vydala za Jozefa Houdeka, v národne uvedomelom prostredí vychovávali šesť synov a štyri dcéry. (Podľa: ĎURIŠKA, Zdenko. *Medzi mlyňmi a bankami*. 1.vyd. Martin : Slovenská genealogická spoločnosť, 2007. s. 205. ISBN 978 – 80 – 968717 – 7 – 3)

Fedor Houdek už ako gymnazista spolupracoval pri organizovaní divadelných a kultúrnych podujatí, aj začiatky svojej publicistickej činnosti spojil s ružomerskou Salvovou tlačiarňou.³ Nechýbal ani v okruhu pomocníkov a spolupracovníkov bratov Kürtiocov pri zbere a triedení získaného zbierkového materiálu a v ich zápase o založenie verejného múzea.⁴ Vo výročných správach Liptovského múzea sa s jeho menom pravidelne stretávame v zoznamoch podporovateľov a darcov zbierkových predmetov a kníh.

Začiatok spolupráce s Liptovským múzeom

Ivan Houdek začal oficiálne aktívne spolupracovať s Liptovským múzeom v roku 1923. Správca Liptovského múzea Július Kürti v správe o štvrt'istoročnom pôsobení Liptovského múzea uvádza: „*Veľmi vážneho a cenného spolupracovníka získalo múzeum, ako nástupcu do Bratislavy sa presťahujúceho Fedora Houdeka v osobe p. inž. Ivana Houdeka. Už tento rok zostavil nám soznam bývalých liptovských hút a baní, menoslovy pánov liptovských bradov a rôzne iné výkazy a soznamy, mimo toho vybavoval aj veľkú korešpondenciu múzea.*“⁶

A takto skromne sa na vzájomnú spoluprácu s Liptovským múzeom pozerá samotný Ivan Houdek v rozhovore pre časopis Slovenská politika v roku 1936: „*S Liptovským múzeom som v spojení už hodne rokov a vynasnažujem sa vypracovať a publikovať aspoň malú časť cenného materiálu, ktorú jeho správca a zakladateľ Július Kürti neúnavnou pilnosťou a čistým idealizmom sbromažďuje od niekoľkých decenií a zachraňuje od zkažky. On podporuje i mňa vždy ochotne, čo sa týka liptovských tém. O našej spolupráci by Vám práve on mohol sdeliť bližšie údaje.*“⁷

Tematika liptovského baníctva korešpondovala s Houdekovým záujmom o dejiny priemyslu a využívania prírodného bohatstva na území Slovenska. V časopisoch Krásy Slovenska a Prúdy nachádzame takéto jeho články už na začiatku 20. rokov.⁸ Bola to úloha, ktorú jeden zo zakladajúcich členov Liptovskej muzeálnej spoločnosti⁹ dr. Vavro Šrobár pre generáciu hlasistov sformuloval do výroku: „*Na poli národohospodárskom pousilujeme sa predovšetkým nadobudnúť si pravdivý obraz o produktivnosti zeme slovenskej, o finančnej sile Slovenska. Ďalej budeme dôrazne upozorňovať na význam hospodárskych, priemyselných, obchodných organizácií.*“¹⁰

Pre zanieteneho bádateľa bola téma, bezprostredne sa dotýkajúca jeho rodného Liptova veľkou výzvou. Oblasť hospodárskych dejín Liptova bola na začiatku dvadsiatych rokov 20. storočia málo preskúmaná.¹¹ Jedným z dôvodov mohol byť aj nedostatok známych zachovaných písomných prameňov, z ktorých by sa dalo čerpať. Sám Houdek v úvode druhej

³ ALBRECHT, Ján et al. *Biografický lexikón Slovenska III, G – H*. 1. vyd. Martin : Slovenská národná knižnica, Národný biografický ústav, 2007. s. 601. ISBN 978 – 80 – 89023 – 96 – 7; SVRČEK, ref. 2, s. 214-216.

⁴ PAVLÍK, Ján et al. *50 rokov Liptovského múzea v Ružomberku*. 1. vyd. 1962. s. 7.

⁵ Všetky citované texty v tejto práci, doslovne prebraté z pôvodných materiálov sú v znení originálu, bez gramatickej a jazykovej úpravy

⁶ KÜRTI, Július. *25 – ročná jubilejná zpráva Liptovského múzea v Ružomberku*. 1. vyd. Ružomberok, 1937. s.11.

⁷ Odpoveď na otázku: Vaša spolupráca s Liptovským múzeom? v odpise rozhovoru pre Slovenskú politiku s názvom “Ing. Ivan Houdek s príležitosti 50 narodenín 13.1.1937 interview 17.12.1936 Alexander Križka“, ktorý opatruje Knižnica Liptovského múzea pod číslom D 554. 4. strana strojom písaného textu sa končí rukou dopísanou poznámkou: „Rozhovor s dr. A. Križkom pre Slov. Politiku na Vianoce r. 1936“.

⁸ HOUDEK, Ivan. Slovenská soľ. In: *Prúdy*, 1922, r. 6, č. 9 – 10, s. 663-666; HOUDEK, Ivan. Magnezitové bohatstvo Slovenska. In: *Prúdy*, 1924, r. 8, č. 6, s. 363-365

⁹ Liptovská muzeálna spoločnosť vznikla v Ružomberku v roku 1912 a kládla si za cieľ zbierať, skúmať a vo vlastnom múzeu prezentovať doklady o živote v Liptove v minulosti a súčasnosti vo všetkých jeho oblastiach.

¹⁰ KOSTICKÝ, Bohumír. *Slovensko v zrkadle prameňov 1848 – 1948*. 1.vyd. Martin : Osveta, 1983. s. 160.

¹¹ KUFČÁK, Emil. Ivan Houdek ako historik. In : *Liptov 10*. 1.vyd. Martin : Vydavateľstvo Osveta pre Liptovské múzeum Ružomberok, 1989. s. 69. ISBN 80 – 217 – 0102 - 1

časti štúdie,¹² v ktorej prínosné výsledky tohto výskumu zverejnil, uviedol: „*Volakedy kvitnice rúdne bane Liptova rad – radom zanikaly. Záznamov, písomných pamiatok neostalo po nich, alebo zachovalo sa ich len pramálo a tak vymretím súvekej generácie, pomaly zanikaly do zapomenutia. U mnohých nevieme už vlastne ani ich presnú polohu, tobôž iné údaje.*“¹³

Systematickou trpezlivou, dôslednou prácou, výskumami v teréne, štúdiom archívnych materiálov, zbieraním náznakov, zachovaných už len v ľudovej slovesnosti, jazykovedným skúmaním názvov jednotlivých liptovských lokalít sa postupne posúval k vytvoreniu ucelenejšieho obrazu danej problematiky.

Liptovská muzeálna spoločnosť už od svojho vzniku venovala veľkú pozornosť budovaniu prírodovedných zbierok. V jej mineralogických fondoch sa nachádzali exempláre rúd z rôznych lokalít Liptova. V druhej polovici dvadsiatych rokov boli už z väčšej časti spracované, roztriedené a skatalogizované. Aj tu Houdek videl šancu uchopiť jemnučké nitky, vedúce k objasneniu záhad inej témy. Sám sa rád zúčastňoval prieskumných vychádzok do terénu, z ktorých aj prinášal do zbierok ďalšie exempláre.¹⁴

V roku 1930 sa Houdekova zberateľsko – bádateľská aktivita zviditeľnila aj v expozičnej forme: „*V priemyselnej sbierke sme sriadili pamiatky starých, už nejestvujúcich hút a hámrov liptovských, ktoré skoro všetkyj soshieral a nám daroval p. inž. Ivan Houdek.*“¹⁵

Architektúra v centre záujmu

Po prekonaní všetkých úskalí, ktoré pred vedenie múzea kládli roky prvej svetovej vojny aj prvé roky v nových pomeroch Československej republiky, po zániku Liptovskej muzeálnej spoločnosti a po prechode múzea pod správu mesta Ružomberok, po vyjasnení si „*diferencií medzi správcom múzea Júliusom Kürtim a vedením mesta Ružomberok*“¹⁶ bolo možné nadviazať na skôr začatú prácu. V roku 1926 sa hlavná bádateľská pozornosť múzea popri rozširovaní archeologických a etnografických zbierok zamerala na oblasť architektonických pamiatok. V tejto etape sa systematicky fotografovali liptovské kostoly, k takto získanému materiálu sa dopĺňali historické súvislosti a personálne údaje o tu pôsobiacich osobnostiach. Podľa informácií z pera J. Kürtiho podstatnú časť tejto práce vykonal Ivan Houdek.¹⁷

Práca pokračovala rýchlym tempom, už koncom roku 1927 boli fotografie spolu so sprievodným textom vystavené: „*Dejinné dáta k fotografiám zostavil pán inž. Ivan Houdek, menoslovy farárov však ja. Tento na 72 obcí sa vzťahujúci materiál pozostáva z asi 300 fotografií a umiestnený bude asi v 25 rámoch. Vo zvláštnych rámoch umiestnime fotografie liptovských kaštieľov a iných staviteľských pamiatok. Inž. Ivan Houdek vyhotovil mapu Liptova s označením kostolov všetkých vyznaní.*“¹⁸

Časť z uvedeného počtu 300 kusov fotografií získalo múzeum z prác pri príprave Výstavy slovenských žúp v rámci Dunajského veľtrhu, kde malo svoje zastúpenie. V župnej výstavnej komisii nachádzame Ivana Houdeka pracovať v pozícii predsedu odboru staviteľských liptovských pamiatok, predsedom odboru pre archívne a muzeálne pamiatky bol kustód Liptovského múzea Július Kürti.¹⁹ Jedným z veľkých prínosov pre muzeálne a muzeologické

¹² HOUDEK, Ivan. Baníctvo a hutníctvo v Liptove. In: *Prírody*, 1924, r. 8, č.5, s. 304-307.

HOUDEK, Ivan. Zánik posledných liptovských baní. In: *Prírody*, 1925, r.9, č.3, s. 161-164.

¹³ HOUDEK, Ivan. Zánik posledných..., ref. 12, s. 161.

¹⁴ Ročná správa Liptovského múzea v Ružomberku za rok 1928 napríklad uvádza informáciu o daroch pre minerálnu zbierku, kde na prvom mieste uvádza: „*pán inž. Ivan Houdek daroval nám kusy rúdy z bývalej železnej štólne pri Smrečanoch.*“ Podobné zmienky možno nájsť aj v iných výročných správach

¹⁵ Zpráva Liptovského Muzea v Ružomberku za rok 1930, s. 17.

¹⁶ KÜRTI, ref. 6, s. 11-12.

¹⁷ KÜRTI, ref. 6, s. 12.

¹⁸ Zpráva o účinkovaní liptov. múzea v Ružomberku v r. 1927. s. 6.

¹⁹ Zpráva o účinkovaní liptov. múzea v Ružomberku v r. 1927. s. 1-2. Zbierka archíválií Liptovského múzea v Ružomberku. Župná výstavná komisia pre výstavu slovenských žúp v rámci Dunajského veľtrhu. K 25, AJ 92.

bádanie na území Liptova bol dotazník,²⁰ ktorý spoločne zostavili v rámci práce komisie a prostredníctvom župného úradu ho rozposlali na všetky farské, školské, obecné a notárske úrady. Aj napriek komplikovanosti získavania údajov²¹ sa stal základným východiskovým materiálom pre plošné zmapovanie výskytu zaujímavých predmetov na území Liptova. Výsledky tohto prieskumu umožnili v nasledujúcom období cielene plánovať zberateľskú činnosť Liptovského múzea na konkrétne lokality.

Houdeka oprávňovali k účinkovaniu v komisii na zverenom poste výsledky vlastných výskumov, priebežne zverejňované v časopisoch aj v odbornej tlači. Za obdobie rokov 1922 – 1930 len v Krásach Slovenska uverejnil celkom 14 článkov, zaoberajúcich sa históriou a architektúrou hradov, zámkov, kaštieľov a kostolov. Liptovským stavbám bolo venovaných 8 z nich.

Pri poznávaní historického vývoja liptovskej architektúry ani dnes nemožno obísť Houdekovu štúdiu Z histórie kostolov a iných staviteľských pamiatok Liptova, uverejnenú v Sborníku Muzeálnej slovenskej spoločnosti v roku 1927.²² Zaoberal sa v nej vývojom sakrálnaj a profánnej architektúry Liptova od 13. storočia. Jej členenie podľa časovej osi umožnilo predstaviť stavebný vývoj v jednotlivých storočiach v historických, politických a spoločenských súvislostiach danej doby. Celá štúdia tak poskytuje prehľad o základných a zásadných udalostiach, ktoré ovplyvňovali život v Liptove v konkrétnom časovom období. Zo širších historicko – spoločenských súvislostí potom vyplynuli okolnosti vzniku a vývoja konkrétnych stavieb. Takéto členenie umožnilo autorovi prehľadne zoradiť množstvo informácií, ktoré sú dodnes cenným zdrojom a východiskom pre poznávanie vývoja typov sídiel v Liptove, cirkevných dejín, umelecko – architektonického vývoja a hospodárskeho života.

Houdekovu prepojenosť na Liptovské múzeum potvrdzuje v štúdiu uvedená poznámka o cenných zbierkach Liptovského múzea v Ružomberku, kde „*bolo v roku napísania štúdie celkom 178 predmetov zo starého zariadenia liptovských chrámov. V múzeu tomto sú i fotografie všetkých liptovských staviteľských pamiatok, menoslovy farárov skoro všetkých liptovských fár, atď.*“²³

Aj keď výsledky novších výskumov, využívajúcich metódy, ktoré Houdek vo svojej dobe nemal k dispozícii niektoré jeho závery nepotvrdili, predsa je štúdia dodnes cenným prameňom, z ktorého možno odvíjať niť ďalšieho vlastného výskumu.

Oblasť vývoja architektonických pamiatok ho zaujala, preto bádanie rozšíril na oblasť celého Slovenska. Osvedčené členenie podľa časovej osi použil v štúdiu, ktorá vyšla v roku 1930 pod názvom *Osudy slovenských hradov historických*.²⁴ Dodnes nestratilo na aktuálnosti záverečné Houdekovo konštatovanie: „*Veľký historický, kultúrno-historický, umelecký i národnohospodársky význam (lákadlá turistov) slovenských hradov vyžaduje, aby boli udržiavané (zachované bradby i ruiny) aspoň v takom stave, v akom sa teraz nachádzajú a aby ďalšie nevhodné zmeny na nich boli znemožnené.*“²⁵

Do Liptova sa Houdek tematicky vrátil podrobnejším výskumom dvoch z trojice liptovských kamenných stredovekých hradov. Detailne spracoval dejiny Likavy a Liptovského hradu.²⁶

²⁰ Zbierka archíválií Liptovského múzea v Ružomberku. Župná výstavná komisia pre výstavu slovenských žúp v rámci Dunajského veľtrhu. K 25, AJ 92.

²¹ Nie všetky rozposlané dotazníky sa vrátili, mnohé údaje bolo nevyhnutné nanovo overovať, upresňovať a dopĺňať.

²² HOUDEK, Ivan. Z histórie kostolov a iných staviteľských pamiatok Liptova. In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*, 1927, r. 21, s. 58-79.

²³ HOUDEK, ref. 22, s. 75.

²⁴ HOUDEK, Ivan. *Osudy slovenských hradov historických*. In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*. 1930. r. 24. zoš. 1 – 2, s. 67-79.

²⁵ HOUDEK, ref. 24, s. 78.

²⁶ HOUDEK, Ivan. Počiatky Likavy, jej stavebný vývin a domínium. In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*. 1944 – 1949, s. 42-68; HOUDEK, Ivan. Hrad Likava. In: *Sborník Matice slovenskej*, 1925, č. 1 – 2, s. 22-56; HOUDEK, Ivan. Veľký hrad Liptovský In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*, 1931, r. 25, s. 148-182.

Opäť vychádzal z podrobného prieskumu lokality, prác starších aj súčasných autorov a hlavne z pramenného listinného materiálu, opatrovaného v Liptovskom múzeu .

Od správ v periodikách k vlastnému múzejnému časopisu

Vedenie múzea od začiatku cieľavedomo pracovalo na zviditeľňovaní výsledkov svojej práce. Od r. 1913 fungovala pravidelná rubrika so správami o činnosti a prírastkoch zbierok v periodiku Felvidék. Príspevky správcu múzea J. Kürtiho uverejňoval Krajan, Rózsahegyi Ujság, Liptó, a niektoré ďalšie dobové periodiká. Od roku 1925 našli snahy o propagáciu múzea pochopenie u vydavateľa Slovenských hlasov, ochotného podporovateľa múzejných aktivít, ružomerského starostu Jána Jančeka. Vo svojich novinách poskytol priestor pre priebežné zverejňovanie mesačných správ o činnosti múzea aj obširnejších článkov, majúcich za cieľ zvyšovať záujem verejnosti a prilákať ľudí do múzea. Ročné správy múzea, ktoré od roku 1927 pravidelne spracovával Július Kürti dávajú možnosť utvoriť si aspoň približnú predstavu o Houdekových aktivitách v tomto smere. Písal a korigoval, zostavoval a upravoval správy, články a príspevky. Popri tom bádala a výsledky vlastných bádání zverejňoval.

V roku 1931 sa však spolupráca Liptovského múzea a Slovenských hlasov ukončila. Vedenie múzea stálo pred neľahkým rozhodnutím, ako ďalej udržať kontakt s verejnosťou. Napokon sa rozhodlo pre staro-novú myšlienku vydávania vlastného „čiste muzeálneho“²⁷ časopisu. Mal vychádzať štvrt'ročne v rozsahu 16 – 20 strán a mal prinášať mesačné a ročné správy, odborné články, oznamy a výzvy. Na neľahkú úlohu realizovať tento plán sa podujali Ivan Houdek ako zodpovedný redaktor a Arnošt Opluštil ako redaktor. Obidvaja mali skúsenosti s prípravou a korektúrami materiálov o múzeu, jeho aktivitách aj o výsledkoch vlastných výskumov, uverejňovaných v predchádzajúcom období v rôznych periodikách. Spoločným úsilím dokázali vytvoriť odborný múzejný časopis, v ktorom sa skĺbili požiadavky náročnosti odbornej špecializácie s požiadavkou zrozumiteľnosti, prístupnosti a pútavosti pre bežného čitateľa.

Na druhej strane prvého čísla Arnošt Opluštil v článku, nazvanom Učiteľstvu Liptova! sformuloval nemalé ambície tvorcov časopisu: „*Môže sa stať tento časopis výbornou pomôckou pri vyučovaní vlastivedy, dejepisu apod., ovšem priložíme – li k dílu všecia ruky a urobíme ho tým, čím budeme chciet.*“²⁸ Vyzval učiteľov k spolupráci pri dopĺňaní a využívaní zbierkového fondu múzea, ale aj ponúkol učiteľom pomoc a podporu múzea pri ich vlastnom výskume, smerujúcom k zostaveniu monografií ich pôsobiska.

Časopis, ktorého tretí ročník už nevyšiel pre finančné ťažkosti je dodnes cenným zdrojom informácií pre bádateľov. Okrem pravidelných mesačných správ o dianí v múzeu prinášal príspevky s popisom zaujímavých zbierkových predmetov, ktoré sú predobrazom druhostupňovej evidencie zbierkových predmetov. Pravidelné rubriky z pera Júliusa Kürtiho sú vlastne pramennou edíciou archívneho materiálu, spracovaného a uloženého v Liptovskom múzeu. Etnografi zasa oceňujú po prvý raz uverejňované zozbierané liptovské povesti a bibliografiu v iných periodikách už uverejnených povestí, viažúcich sa k lokalitám na území Liptova.

Pod názvom „O starých protokoloch mesta Ružomberok“ tu vychádzal pramenný materiál, zostavený J. Kürtim, ktorý je dodnes významnou pomôckou pre štúdium dejín mesta. Aj s odstupom času sa stále naplňa poslanie, s ktorým ho k čitateľovi vypravil autor: „*Jediným mojím cieľom je, aby ten, kto by chcel napísať dejiny mesta Ružomberka, nemusel celú spústu v protokoloch obsažených dáť preštudovať znovu. Tu dostáva dáta už dľa praktických kritérií sorskupené – mimo pozemnoknižných záznamov a rozsudkov – a pomocou odvolávania nájde ich v páde potreby ľahko v patričných protokoloch.*“²⁹

S podobným cieľom a podobným spôsobom spracované pramene, vzťahujúce sa k dejinám

²⁷ Zprávy Liptovského múzea, roč. 1., č.1, júl 1931, s. 1

²⁸ Tamže, s. 2

²⁹ KÜRTI, Július. O starých protokoloch mesta Ružomberka. In.: Zprávy Liptovského múzea. r.1., č.1. júl 1931. s. 10.

Liptova, prinášal „Súpis písomníctva liptovského.“

Zprávy Liptovského múzea vďaka svojim tvorcom, ktorí dokázali stanoviť a naplniť ich koncepciu dodnes patria k dôležitým počinom vo vývoji odborného slovenského múzejného časopisectva. Plnili svoju úlohu až do roku 1933, keď museli zaniknúť pre nedostatok finančných prostriedkov.

Archívna zbierka Liptovského múzea ako bohatý prameň informácií

V roku 1932 Liptovské múzeum po niekoľkoročnom úsilí získalo nemeckolupčiansky archív.³⁰ V nasledujúcich rokoch bolo možné „bádateľom, skúmateľom dať k dispozícii takmer všetky vzácne listiny, ktoré obsahujú materiál vzťahujúci sa na Liptov, sústredený na jednom mieste.“³¹

Obetavú a nezištnú Kürtiho prácu pri sprístupňovaní archívnych materiálov bádateľom ocenil Houdek v priekopníckej štúdií,³² ktorá po prvý raz priniesla doteraz neznáme informácie z histórie Ružomberka, ukryté v dobových úradných dokumentoch: „Július Kürti zostavil historickú kartotéku mesta – ažda prvý tohto druhu na Slovensku – s presným označením prameňov. Celý tento bojný surový materiál dal mi ochotne k dispozícii a nedalo mi už mnoho práce ho roztriediť, zoskupiť, vypracovať a zostaviť nástin minulosti nášho mesta od jeho počiatkov až po prevrat v roku 1918.“³³

Z tohto vzácneho prameňa čerpal Houdek podklady aj pre štúdiu, vydanú pod názvom *Zo života ružomerských cechov*.³⁴ Práve v prvom kritickom vyhodnotení a použití pramenného materiálu, uchovávanom v múzeu a v jeho začlenení do kontextu celouhorských súvislostí spočíva unikátnosť a veľký prínos týchto prác³⁵ pre poznanie hospodárskych dejín Ružomberka a Liptova.

Priaznivý ohlas týchto prác u odbornej aj laickej verejnosti donútil autora uvažovať nad úlohou prekročiť pri bádani v danej téme rámec regiónu. Významnú podporu našiel u vtedajšieho predsedu Slovenskej muzeálnej spoločnosti Karola Medveckého, ktorý mu poskytol výsledky vlastného úsilia o celoslovenský súpis cechových pamiatok. Na tomto základe mohol Houdek postaviť a realizovať vlastný bádateľský plán.³⁶ Výsledkom je jedna z mála syntetických historických prác o cechoch a remeslách na Slovensku *Cechovníctvo na Slovensku*. Vyšla v roku 1943 ako prvý zväzok edície náučných spisov Knižnice Slovenského národného múzea.³⁷ Pokrýva časové obdobie od vzniku prvých cechov na území dnešného Slovenska až do roku 1872, keď zákonným nariadením cechy, často pôsobiace na archaických, požiadavky doby nerešpektujúcich základoch, predpisoch a ustanoveniach oficiálne ukončili svoju činnosť. Predsa však všetky úplne nezanikli. V kapitole, nazvanej *Dozvuky* Houdek popísal spôsob ich fungovania v čase písania práce, t.j. v období 30 – tých rokov 20.storočia. Cechy, pôsobiace v tomto období pokladal za anachronizmus, ale oceňoval, že vďaka ich fungovaniu v takejto

³⁰ KÜRITI, ref. 6, s.16.

Po druhej svetovej vojne bola obec Nemecká Lupča, niekdajšie najstaršie liptovské mesto, oficiálne premenovaná na Partizánsku Lupču. Od poslednej tretiny 16.storočia tu takmer 100 rokov sídlili inštitúcie, zabezpečujúce po všetkých stránkach riadny chod Liptovskej stolice. Do Lupčianskeho mestského archívu tak prešli aj niektoré cenné dokumenty, týkajúce sa celého Liptova.

³¹ KÜRITI, Július : *Zpráva Liptovského múzea v Ružomberku na rok 1935*, s. 7..

³² HOUDEK, Ivan. *600 rokov z minulosti bývalého výsadného mesta Ružomberka 1318 – 1918*. 1.vyd. Vlastným nákladom, 1934.

³³ HOUDEK, ref. 32, s. 4..

³⁴ HOUDEK, Ivan. *Zo života ružomerských cechov*. In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*. 1936, r.30, zoš. 1 – 4, s.25-60.

³⁵ HOUDEK, ref. 32; HOUDEK, ref. 34, s.25-60.

³⁶ HOUDEK, Ivan. *Cechovníctvo na Slovensku*. 1.vyd. Turčiansky Svätý Martin : Muzeálna slovenská spoločnosť, 1943. s. 9.

³⁷ HOUDEK, ref. 36.

novej forme sa zachovalo „mnoho zvyklostí bývalých skutočných cechov, ktoré by sa nám už ináč ani neboli dochovali.“³⁸

Rok 1938 odštartoval novú etapu

Rok 1938 bol prelomovým nielen v súvislosti so zásadnými vnútropolitickými a štátnoorganizačnými zmenami v Československej republike, ale aj v organizácii života a práce Liptovského múzea. 23. júna totiž zomrel dlhoročný správca múzea Július Kürti. Po dočasnom vyriešení správy múzea sa pristúpilo ku koncepcnejšiemu riešeniu. V decembri 1938 správu múzea prebralo päťčlenné kuratórium, ktorého členom bol aj Ivan Houdek.³⁹

Pribudla mu tak ďalšia povinnosť: popri hlavnej práci riaditeľa ružomerskej Továrne na drevovinu, popri všetkých bádateľských a publikačných úlohách sa musel zaoberať otázkami riadenia múzejnej inštitúcie.

V zmenených spoločensko-politických podmienkach si Liptovské múzeum upevňovalo výraznú pozíciu v rámci liptovských aj slovenských kultúrnych a múzejných inštitúcií. V roku 1942 malo svojich zástupcov na zjazde Zväzu slovenských múzeí, svoju prácu predstavilo na výstave v Stuttgarte⁴⁰ a v nasledujúcom roku 1943 privítalo účastníkov III. zjazdu Zväzu slovenských múzeí, ktorý sa konal v Liptove. Podrobnú správu o podujatí, ktoré organizačne zabezpečovalo aj Liptovské múzeum, priniesla tlač.⁴¹

V roku 1940 sa pripravovala inštalácia expozície histórie a výrobkov ružomerských papierní a textilky.⁴² Aj táto oblasť korešpondovala s Houdekovými bádateľskými záujmami.

Už v roku 1926 na stránkach Prúdiv v dvoch častiach vydal štúdiu, venovanú výrobe papiera na území dnešného Slovenska od 17. storočia do prvej štvrtiny 20. storočia.⁴³ Tému sa venoval aj v tridsiatych rokoch, uverejňoval svoje zistenia napríklad v závodnom časopise Supra, v Krásach Slovenska a ďalších periodikách. Viliam Decker, uznávaný historik slovenského papierníctva, ktorý tiež úzko spolupracoval s Liptovským múzeom, zhodnotil Houdekov prínos do poznania tejto oblasti ľudskej aktivity v minulosti a súčasnosti slovami: „Ivan Houdek ako prvý na Slovensku rozobíral a zhrnul vtedy známe fakty o vývoji papierníctva na Slovensku a položil tak základy pre ďalší výskum. Z jeho prác väčší význam majú najmä štúdie o vývoji priemyselnej výroby papiera na Slovensku a najmä o ružomerskom papiernickom priemysle.“⁴⁴

Rozvoj múzea zastavili vojnové udalosti, v povojnovom období bolo opäť potrebné reagovať na zmeny, vynútené zmenou spoločensko – politickej situácie.

Tatry – celoživotná láska

Tatry boli Houdekovou celoživotnou láskou, venoval im čas a energiu pri turistických vychádzkach a zaoberal sa nimi aj ako objektom svojich vedeckých bádání.⁴⁵ Ich výsledky zverejňoval hlavne na stránkach Krás Slovenska. Vzájomná spolupráca s časopisom trvala plných 61 rokov. Za toto obdobie (od roku 1922 do roku 1983) mu tu uverejnili celkom 116

³⁸ HOUDEK, ref. 36, s.131.

³⁹ Zpráva Liptovského muzea za rok 1938

⁴⁰ Zpráva Liptovského muzea v Ružomberku na rok 1942, s. 13.

⁴¹ *Gardista*, r.5, č. 152 zo 7.8.1943, s.5; *Tatranský Slovák*, r. 8, 1943, č.28, s.1; *Slovenská sloboda*, r. 6, 1943, č. 118, s. 3.

⁴² Zpráva Liptovského muzea v Ružomberku na rok 1940, s. 13; PAVLÍK, ref. 4, s. 23.

⁴³ HOUDEK, Ivan. Papierový priemysel na Slovensku. Dejiny do prevratu. In : *Prúdy*, 1926, r.10, č. 5 – 6, s. 346-351. Tamže, s. 577-585.

⁴⁴ DECKER, Viliam. Vývoj a história papierníctva na Slovensku a Ivan Houdek. In : *Liptov 10.* 1.vyd. Martin : Vydavateľstvo Osveta pre Liptovské múzeum Ružomberok, 1989. s. 78. ISBN 80 – 217 – 0102 - 1

⁴⁵ Z hľadiska skúmania ekonomicko – hospodárskych vzťahov minulosti je zaujímavá napríklad štúdia HOUDEK, Ivan. Vlastnícke pomery v Tatrách v minulosti. In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*, r. 43 – 45, 1949 – 1951, s. 44-64.

článkov.⁴⁶ Na Tatry sa dokázal pozerat' z rôznych uhlov pohľadu. Zaujímali ho otázky, týkajúce sa prvotných pokusov dostať sa na ich najvyššie končiare. Mená prvých tatranských lezcov nachádzal v pôvodných písomných prameňoch. Ich rozborom, porovnaním a polemikou s novšie publikovanými prácami, zohľadňujúcimi súčasný stav vedeckého poznania prírodného a prirodzeného vývoja Tatier ako horstva sa pokúšal rekonštruovať objaviteľské cesty na jednotlivé končiare. Riešil otázku tatranského názvoslovía, zaoberal sa problematikou hospodárskeho využívania prírodného bohatstva tatranskej oblasti.

Vyvrcholením tejto rozsiahlej výskumnej práce bolo vydanie knihy *Osudy Vysokých Tatier*. Prvé vydanie z roku 1936 sa rýchlo rozpredalo. Druhé, doplnené vydanie sa k čitateľovi dostalo až v roku 1951. Podľa autorových slov „do pôvodného vydania bola prijatá archeológia, donačná a kolonizačná akcia v XIII. storočí, žaloba časti Tatier Poľsku, nové poznatky o železiarstve, ubliarstve, atď. v Tatrách, staré mapy, vývin názvoslovía, vlastnícke pomery a ich zmeny počnúc od XIII. storočia, živelné pohromy, ďalšie výskumy Tatier, rozličné drobnosti. Doplnená bola literatúra, zostavený soznam tatranských sprievodcov a máp a pribudly nové kapitoly : „Tatry vo víre druhej svetovej vojny,“ „Po oslobodení“ a „Doslov.“⁴⁷

V roku 1953 podobným vlastivedným spôsobom, aj keď na počet strán skromnejšie spracoval problematiku Nízkyh Tatier.⁴⁸ Čitateľovi predstavil pohorie po stránke geologického zloženia, tektonickej stavby, čím vysvetlil následne predstavovanú jaskynnú sieť. Venoval pozornosť faune a flóre, minerálnym prameňom, hospodárskemu využitiu. Popísal históriu osídľovania od predhistorických čias, predstavil folklór, vlastnícke pomery, výskumy na území Nízkyh Tatier. Turistike, horolezectvu a lyžiarstvu venoval celú obsiahlu kapitolu. V záverečnej kapitole predstavil udalosti Slovenského národného povstania v tomto kraji.

V novom spoločenskom zriadení

1. júna 1953 sa Ivan Houdek oficiálne vrátil do Liptovského múzea, tentoraz ako riadny zamestnanec. Aj keď jeho úväzok bol iba polovičný, zastával funkciu kustóda historických zbierok, archívu a a knižnice. Na schopnú pracovitú ruku čakalo množstvo úloh. Zo správ o činnosti Liptovského múzea v rokoch 1957 a 1958⁴⁹ sa dozvedáme, že po štvorročnom úsilí boli dokončené základné adaptačné práce a opravy budovy múzea. Pracovníci zostavili nové libreto troch základných expozícií a začali s ich inštaláciou. Predtým však bolo nevyhnutné vytriediť, očistiť a konzervovať vhodné exponáty. Popri tom pokračovali práce pri odbornej katalogizácii a dokumentácii zbierok. Bokom nemohla zostať ani vedeckovýskumná činnosť.

Ivan Houdek sa v jej rámci venoval sociálno – ekonomickým vzťahom v stredovekom Liptove. Výsledky výskumu zverejnil už v roku 1950 v Historickom zborníku,⁵⁰ ale tému nepokladal za vyčerpanú. V roku 1951 mu v Sborníku Muzeálnej slovenskej spoločnosti vyšla ďalšia štúdia, dotýkajúca sa hospodárskych dejín Liptova a Slovenska.⁵¹

V novom spoločenskom zriadení bolo potrebné rešpektovať ciele, stanovené príslušnými politickými a štátnymi orgánmi. Plnenie ich záverov a nariadení sa prísne kontrolovalo. Časopis *Osvetová práca* priniesol v roku 1957 výsledky prieskumu vlastivednej práce

⁴⁶ PETRÁŠ, Milan. *Ing. Ivan Houdek. Život – Dielo – Bibliografia*. 1.vyd. Bratislava : Ústredná správa múzeí a galérií, 1988. 85 s.

⁴⁷ HOUDEK, Ivan. *Osudy Vysokých Tatier*. 2. vyd. Liptovský Mikuláš : Slovotour, 1951. s.14.

⁴⁸ HOUDEK, Ivan. *Nízke Tatry včera a dnes*. 1.vyd. Bratislava : Nakladateľstvo Cestovného ruchu, n.p., 1953.

⁴⁹ HÚSKA, M.A. *Z činnosti Liptovského múzea v Ružomberku*. In: ŠTEFKO, J. (ed). *Vlastivedný zborník Žilinského kraja II*. 1. vyd. Martin: Vydavateľstvo Osveta, 1958. s. 100-101; PAVLÍK, Ján. *O činnosti Liptovského múzea v Ružomberku v roku 1958*. In: ŠTEFKO, J.(ed). *Vlastivedný zborník Žilinského kraja III*. 1. vyd. Martin : Vydavateľstvo Osveta, 1959. s. 114-115.

⁵⁰ HOUDEK, Ivan. *Poddanstvo v Liptove*. In: *Historický zborník*, 1950, s. 27-42.

⁵¹ HOUDEK, Ivan. *Hlboká dolina ako javisko ľudského podnikania. (Príspevok k hospodárskym dejinám Slovenska)*. In: *Sborník muzeálnej slovenskej spoločnosti*. 1949 – 1951, s. 1-43.

na severnom Slovensku.⁵² Autori v popise svojich zistení v Ružomberku konštatovali „*sľubný rozvoj vlastivednej činnosti*“.⁵³ Pri Dome osvety pracoval v šiestich sekciách Klub priateľov histórie, umenia a prírodných krás Liptova. Organizoval hlavne prednáškovú činnosť, do ktorej sa aktívne zapájali bývalí aj súčasní pracovníci a spolupracovníci Liptovského múzea, medzi nimi aj Ivan Houdek. Autori príspevku ocenili úroveň Houdekových prednášok o architektúre okolia Ružomberka. Tému spracoval do štúdie, ktorá vyšla v roku 1961.⁵⁴ Zo všeobecných historických, spoločenských, hospodárskych a sociálnych okolností odvodzoval existenciu a vývoj zachovaných stavieb v meste a v okolí, zároveň v nich našiel argumenty na zdôvodnenie malého počtu kamenných stavieb, ktoré mali šancu odolat času. Pútavým spôsobom previedol čitateľa po známych miestach mesta a okolia, vecným argumentovaním vyvrátil mýty, spojené s niektorými stavbami.

Informáciu o spolupráci Liptovského múzea s kronikármi liptovskohrádockého okresu sme našli v časopise Osvetová práca v roku 1956.⁵⁵ Účastníkov študijného zázajdu kronikárov po múzeu 10.6.1956 sprevádzali riaditeľ J. Pavlík a Ivan Houdek. „*Umožnili im nabliadnuť do archívu, kde ich upozornili na historické doklady jednotlivých obcí*“.⁵⁶ Podľa tohto zdroja kronikári v múzeu našli nielen materiál, ktorým doplnili miestne kroniky, ale aj odpovede na mnohé otázky, ktoré kládli v besede. Archív múzea mal na starosti Ivan Houdek, a tak sa dá predpokladať, že väčšinu otázok z tejto oblasti zodpovedal on.

Knihovník Liptovského múzea

Ako zamestnanec Liptovského múzea Houdek venoval pozornosť katalogizácii a usporiadaniu múzejnej knižnice. Na základe informácií o jeho príspevkoch do fondov Liptovskej knižnice, uverejňovaných priebežne v ročných správach múzea od dvadsiatych rokov možno usudzovať, že knižnicu pokladal za dôležitú súčasť fungujúcej kultúrnej inštitúcie. Presný výpočet ním venovaných titulov by bol siahodlhý. Do fondov múzea poskytoval tiež svoje publikované práce.

Skatalogizovať a nanovo roztriediť rozsiahly knižný fond v podmienkach prvej polovice päťdesiatych rokov 20. storočia nebola jednoduchá úloha. Houdekova systematickosť a dôslednosť v práci však prinášala svoje ovocie. Nebál sa poprosiť o radu skúsenejších a o získané vlastné skúsenosti sa ochotne podelil. Z tohto obdobia pochádzajú príspevky v regionálnej tlači, upozorňujúce na možnosti a spôsoby využitia múzeí a knižníc pri vzdelávaní mládeže aj dospelých.

Obdobie Houdekovho pôsobenia vo funkcii muzeálneho knihovníka časovo zapadá do obdobia zápasu o vybudovanie základov modernej vedy, ktorá by sa podrobne zaoberala dejinami slovenskej bibliografie, knižníc a knižnej kultúry na Slovensku.⁵⁷ Jedným z výstupov priekopníckej práce v tejto oblasti bol zborník Knižnice na Slovensku.⁵⁸ Do neho editor zaradil Houdekov príspevok o fonde a vývoji knižnice Liptovského múzea.⁵⁹

⁵² *Čo sme zistili na prieskume vlastivednej práce*. Osvetová práca, r. 7, č. 19, 1.10.1957, s. 448.

⁵³ Tamže.

⁵⁴ HOUDEK, Ivan. Historické pamiatky mesta Ružomberka. In: *Vlastivedný zborník Považja IV*. 1.vyd. Banská Bystrica : Stredoslovenské vydavateľstvo, 1961. s. 132-145.

⁵⁵ *Nadviazali spoluprácu kronikárov s pracovníkmi múzea*. Osvetová práca, r.6, č. 16 16.8.1956, s. 407.

⁵⁶ Tamže.

⁵⁷ SOBOLOVÁ, Božena. Jozef Kuzmík – bibliograf a kultúrny historik. In: KUBÍČEK, J. (ed.): *Kolokvium českých, moravských a slovenských bibliografů 2006*. 1.vyd. Brno : Sdružení knihoven České republiky, 2007, s. 67-75. ISBN 978-80-86249-43-8

⁵⁸ KUZMÍK, Jozef (ed.). *Knižnice na Slovensku*. 1. vyd. Martin : Matica slovenská, 1954. 191 s.

⁵⁹ HOUDEK, Ivan. Knižnice Liptovského múzea v Ružomberku. In: KUZMÍK, Jozef (ed.): *Knižnice na Slovensku*. s. 112-113.

Skúsenosti z celoživotnej práce so zbierkami a ich muzeologického skúmania publikoval na stránkach časopisu Múzeum. Hneď v prvom ročníku vyšiel príspevok s hodnotnými informáciami o numizmatických zbierkach Liptovského múzea.⁶⁰

Záverečná etapa života mimo Liptovského múzea

30. 4. 1957 sa Ivan Houdek rozhodol rozviazaním pracovného pomeru ukončiť oficiálnu spoluprácu s Liptovským múzeom. V tomto čase už mal sedemdesiat rokov, ale nemienil len tak posedávať a oddychovať. Hľadal a nachádzal stále nové témy, ktorým sa venoval. V závere života sa fyzicky aj tematicky presťahoval do Bratislavy. Okolo seba nachádzal mnoho zaujímavostí a dokázal ich pútavo prerozprávať. Posledný článok mu vyšiel v Krásach Slovenska v roku 1983. Pri plnej duchovnej sviežosti sa vtedy dožil úctyhodných 96 rokov.

Životná cesta Ivana Houdeka sa uzavrela 24.1.1985. Jej dôležitou súčasťou bola práca, z výsledkov ktorej možno čerpať aj v súčasnej dobe. Ako bádateľ sa venoval mnohým oblastiam. Výsledky jeho snáh často prerástli rámec Liptova. Z hľadiska Liptovského múzea možno s odstupom času povedať, že Ivan Houdek svojimi výskumnými, publikačnými a zberateľskými aktivitami významne prispel k profilácii Liptovského múzea ako modernej múzejnej inštitúcie.

Zoznam prameňov a literatúry (Sources)

Archívne pramene

Liptovské múzeum v Ružomberku:

- Zbierka archíválií Liptovského múzea v Ružomberku, Župná výstavná komisia pre výstavu slovenských žúp v rámci Dunajského veľtrhu. K25, AJ92.

- Zbierka archíválií Liptovského múzea v Ružomberku. Ročné správy Liptovského múzea 1927 – 1942.

Knižnica Liptovského múzea v Ružomberku. Ing.Ivan Houdek z príležitosti 50.narodenín. D554

Literatúra

ALBRECHT, Ján et al. *Biografický lexikón Slovenska III*, G – H. 1. vyd. Martin : Slovenská národná knižnica, Národný biografický ústav, 2007. ISBN 978-80-89023-96-7

DECKER, Viliam. Vývoj a história papiernictva na Slovensku a Ivan Houdek. In: *Liptov* 10. 1.vyd. Martin : Vydavateľstvo Osveta pre Liptovské múzeum Ružomberok, 1989. s. 75-79. ISBN 80-217-0102-1

ĎURIŠKA, Zdenko. *Medzi mlyňmi a bankami*. 1.vyd. Martin : Slovenská genealogická spoločnosť, 2007. ISBN 978-80-968717-7-3

HOUDEK, Ivan. *600 rokov z minulosti bývalého výsadného mesta Ružomberka 1318 – 1918*. 1.vyd. Vlastným nákladom, 1934.

HOUDEK, Ivan. *Cechovníctvo na Slovensku*. 1.vyd. Turčiansky Svätý Martin : Muzeálna slovenská spoločnosť, 1943. 177 s.

HOUDEK, Ivan. Historické pamiatky mesta Ružomberka. In: *Vlastivedný sborník Považia IV*. 1.vyd. Banská Bystrica : Stredoslovenské vydavateľstvo, 1961. s. 132-145.

HOUDEK, Ivan. Hrad Likava. In: *Sborník Matice slovenskej*, 1925, č. 1 – 2, s. 22-56.

HOUDEK, Ivan. *Nízke Tatry včera a dnes*. 1.vyd. Bratislava : Nakladateľstvo Cestovného ruchu, n.p., 1953.

⁶⁰ HOUDEK, Ivan. Zbierka mincí, nájdených v Liptove. In: *Múzeum*, r. 1., 1953 – 1954, č.4, s. 124-127.

- HOUDEK, Ivan. Osudy slovenských hradov historických. In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*. 1930. r. 24. zoš. 1 – 2, s. 67-79.
- HOUDEK, Ivan. *Osudy Vysokých Tatier*. 2. vyd. Liptovský Mikuláš : Slovotour, 1951.
- HOUDEK, Ivan. Počiatky Likavy, jej stavebný vývin a domínium. In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*. 1944 – 1949.
- HOUDEK, Ivan. Poddanstvo v Liptove. In: *Historický sborník*, 1950, s. 27-42.
- HOUDEK, Ivan. Veľký hrad Liptovský In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*, 1931, r. 25, s. 148-182.
- HOUDEK, Ivan. Vlastnícke pomery v Tatrách v minulosti. In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*, r. 43 – 45, 1949 – 1951, s. 44-64.
- HOUDEK, Ivan. Z histórie kostolov a iných stavebných pamiatok Liptova. In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*, 1927, r. 21, s. 58-79.
- HOUDEK, Ivan. Zo života ružomberských cechov. In: *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*. 1936, r.30, zoš. 1 – 4, s.25-60.
- HÚSKA, M.A. Z činnosti Liptovského múzea v Ružomberku. In: ŠTEFKO, J. (ed): *Vlastivedný sborník Žilinského kraja II*. 1. vyd. Martin: Vydavateľstvo Osveta, 1958. s. 100-101.
- KOSTICKÝ, Bohumír. *Slovensko v zrkadle prameňov 1848 – 1948*. 1.vyd. Martin : Osveta, 1983.
- KUFČÁK, E. Ivan Houdek ako historik. In: *Liptov 10. Vlastivedný zborník*. 1.vyd. Martin : Vydavateľstvo Osveta pre Liptovské múzeum v Ružomberku, 1989. s. 67-75. ISBN 80- 217 -0102-1-264
- KÜRITI, Július. *Pätnásť rokov Liptovského múzea*. 1.vyd., 1927.
- KÜRITI, Július. *25 – ročná jubilejná správa Liptovského múzea v Ružomberku*. 1. vyd. Ružomberok, 1937.
- PAVLÍK, Ján et al. *50 rokov Liptovského múzea v Ružomberku*. 1. vyd. 1962
- PAVLÍK, Ján. O činnosti Liptovského múzea v Ružomberku v roku 1958. In: ŠTEFKO, J.(ed): *Vlastivedný sborník Žilinského kraja III*. 1. vyd. Martin : Vydavateľstvo Osveta, 1959. s. 114-115.
- PETRÁŠ, Milan. *Ing. Ivan Houdek. Život – Dielo – Bibliografia*. 1.vyd. Bratislava : Ústredná správa múzeí a galérií, 1988. 85 s.
- SOBOLOVÁ, Božena. Jozef Kuzmík – bibliograf a kultúrny historik. In: KUBÍČEK, J. (ed.). *Kolokvium českých, moravských a slovenských bibliografů 2006*. 1.vyd. Brno : Sdružení knihoven České republiky, 2007. s.67-75. ISBN 978-80-86249-43-8
- SVRČEK ,et.al. *Ružomberok. Monografia mesta*. 1.vyd. Banská Bystrica : Štúdio HARMONY, s.r.o, 2009. 283 s. ISBN 978-80-89151-22-6

Periodiká

- Krásy Slovenska, r. 1922 - 1985
- Múzeum, r.1, 1953 - 1954
- Osvetová práca, r. 6, č. 16, 16.8.1956
- Osvetová práca, r. 7, č. 19, 1.10.1957
- Prúdy, r. 6 – 10
- Zprávy Liptovského múzea, roč. 1 – 3, 1931 - 1934